

Egy el nem hanyagolható közösség.

Hogy ezt érzékeltessem, egy személyes vallomással kell kezdenem. Szeretem Swiftet.

Guliverről írja, hogy amikor Laputába érkezett, a groteszk tömeg egy részének a kezében furcsa cséphadarókat pillanatott meg, amelyeknek a végén egy hólyag volt borsóval vagy kavicssal töltötten. Nem értette rendeltetésüket. Később kiderült, hogy a szigetlakók a filozófiai elmélkedések oly kiszámíthatatlan mélységeibe merülnek, hogy képtelenek minden beszédre — valóban teljesen süketek és vakok más ember gondolatközlésével szemben. Hogy a transzból visszatérjenek, fizikai riasztásra van szükségük. Ezt végzik el a töltött hólyagokkal, a swifti megfogalmazásban lélektani légycsapókkal.

Annak a nemzedéknek a tagjai, akiknek munkáit itt láthatják, erre a lélektani légycsapó szerepre vállalkoztak még a hatvanas évek közepének Magyarországon, „a kvalitásosan konzervatív” magyar képzőművészeti életben.

A feladat nem volt túl hálás.

De szerepe annál fontosabb.

Ablakot nyitott a világra az egyetemes művészet nevében.

Legteljesebb közös jelentkezésünkön, az „R” kiállításon, Solymár István mondott beszédet. Befejezésül őt szeretném idézni:

„Hagyománytalan alkotók nincsenek. Martin du Gard mégis azokat a fiatalokat értékelte, akik ,káromkodással lépnek az életbe’. Ez a ,káromkodás’, vagyis a régivel szembeni követelése, előhívása az újnak, összeköt korban, stílusban távol állókat: mindazokat, kiknek útját — a pillanatnyilag érvényesnek látszó jón, rosszon túl — belső szükség-szerűség kényszere határozza meg. Az ilyen alkotók eltéríthetetlenül haladnak útjukon, nem a csatlakozásban keresik céljukat, sem ó, sem új divatok követésében.”

Kérem, nézzék meg a kiállítást abban a reményben, hogy találnak ilyet a kiállítók között.

CSÁJI Attila

TÁJÉKOZÓDÁS

EGY HUMORISTA TÖRTÉNELMI LÁTOMÁSA

Asterix-füzetek, Forum, Újvidék

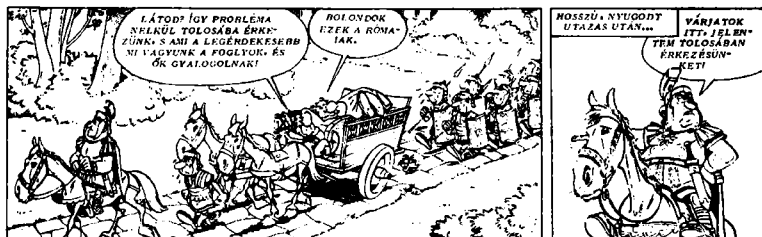
A múlt év novemberében hunyt el Rané Goscinny francia humorista, a *Talpraesett Tom* és az *Asterix* című képregénysorozat szerzője. Az írásai alapján megrajzolt képregények népszerűségének csupán egyik ve-

tülete, hogy munkásságáért megkapta a Nemzeti Érdemrendet és elnyerte az Irodalom és Művészetek lovagja címét. Sokkal nagyobb elismerést jelentett azonban az a népszerűség, amelyre ez a francia „nemzeti képregény-eposznak” nevezhető szórakoztató mű a világban tett szert. Ma már 24 világhiadó és megszámlálhatatlan napilap közli az Asterix-sorozat huszonegy füzetének tábláit. Georges Dargaud-nak jó szimatja volt, amikor a kezdetben egy ifjúsági lapban közölt sorozatból külön képes kiadványt szerkesztett, hiszen ezeknek egyike — az *Obelix és társai* — elérte az 1 300 000 példányszámot, tetemes anyagi hasznot hozva a kiadónak.

1975-ben az úvidéki Forum Könyvkiadó szórakoztató kiadványainak szerkesztősége a Dargaud Editeur engedélye alapján a Talpraesett Tom kalandjai mellett beindította az Asterix-sorozat szerbhorvát és magyar változatának kiadását is, amely alkalmat ad arra, hogy néhány mondat erejéig pillantást vessünk a képregényirodalom egyik jeles, de még nem kellőképpen kiértékelt darabjára. Az Asterix nemzetközi kritikai elemzését mindeddig talán az gátolta, hogy a történet a múltba, a francia nemzeti történelem egyik lehetséges időszakába vezet vissza, ideológiai vetületét tehát nehezebb megragadni.

A történet az időszámításunk utáni ötvenes éveket, a Julius Caesar vezette római légioi galliai hódításainak befejező szakaszát öleli fel, amikor egész Galliában már csak egy apró település, az úgynevezett Gall-falu áll ellen az idegen betolakodóknak. A későbbi bonyodalmak, a képregény egész cselekménylángolata a település lakosai és a hódítók közti összetűzésekre épülnek, s Goscinny nagyon ügyesen ragad meg minden alkalmat, hogy könnyeddé, derűssé és humorossá tegye a hétköznapi dolgait. Így a római hódítók sem valamilyen fékezhetetlen, elrettenthetetlen hősök, s a rettegett ellenség meghatározás cseppet sem illik rájuk. A találékony, eszes Asterix és az erős, az evésben mértéktelen Obelix kiúttalanabbnál kiúttalanabb helyzetekben űznek gúnyt a rómaiak egész hadából. Mellesleg: Obelix „a rómaiakkal folytatott csatározások közti szünetekben templomkőszállítással foglalkozik”. Az éles eszű és fortélyos Asterix csak bűvös varázssítal segítségével kap emberfe-

letti erőt; a megváltó eszenciát a törzs varázslója, Panoramix kotyvasztja.

A tematikai elkötelezettség mellett sem mondhatjuk, hogy az Asterix-sorozat az agresszivitásra, a nyers erőre épülő, főleg az USA-beli képregények sekélyes csoportjába tartozó mű. Éppen humorával, sziporkázó szellemességével és helyzetkomikumával vívja ki magának azt a megbecsült minősítést, amely kiemeli a hasonló tárgyú, de merőben más eszközöket felhasználó kalandos képregények sztereotípiájából. Az olvasó előbb-útóbb meggyőződik róla, hogy az események menetére végső soron sem az erőt adó bájitalnak vagy Obelix természetes lehetőségeinek van döntő befolyása, hanem a furfangosságnak, egyfajta francia nemzeti sajátosságnak, melyet Gosciny így ír le egy helyütt: „És a Gallok csillagés holdfénynél egész éjszaka ünnepelték hőseiket, akik, hála a *ravaszságnak*, a *csodának* és az *isteneknek*, legyőzték ellenségeiket.”

Nyelvi-vizuális szempontból az Asterix — Talpraesett Tommal együtt — a képregényeknek abba a fajtájában tartozik, amelyek történelmileg Windsor McCay *Little Nemo in Slumberlandjéhez*, Rudolph Birks *Bimm és Bummjához* vagy Patt Sullivan *Felix the Cat-jéhez* vezetnek vissza; egy olyan rajzstruktúrához, amely valami módon a klasszikus rajzfilmek nyelvi szerkezetével mutat rokonságot. Cseppet sem kellene csodálkozni, ha az Albert Uderzo rajzolta mű egy napon bármilyen nyelvi szerkezeti változás nélkül vászonra vagy képernyőre kerülne.

Uderzo rajzai a képregény őseiből, a karikatúrából táplálkoznak, ám míg az utóbbi statikus, s legtöbbször egy meghatározott szellemi állapot kondenzálására hivatott, az Asterix maga a mozgalmasság, melyben a jó értelemben vett regényszerűség mindegyik eleme fellelhető. Jacovit *Happy Luke-jéhez* hasonlóan a francia „nemzeti képregény” is nagymértékben alkalmaz hanghatásokat, a drámaiságot még csak fokozó hangutánzó szavakat. Ennek következtében a felhőcskékbe írt nyelvi elemek grafikai ereje meglehetősen hullámzó, de az artikulálatlan hangok (mm!, ahh!, brrr!, gut-gut-gut!, nng!) és a látható metaforák (pl. ízes káromkodások) sem hiányoznak belőlük.

Tegyük hozzá, hogy ennek az „egészséges” nyelvnek a hiteles vissza-

adásában nagy érdeme van a magyar kiadás két fiatal fordítójának, Lovas Editnek és Kopeczky Csabának, akik a Talpraesett Tom nyelvünkre való átültetésében is jeleskedtek. Az értelmezést és az írott nyelv tisztaságát egyedül az ékezetkiírásban mutatkozó fogyatékoságok zavarják, melyeket — tekintve a kiadvány technológiai előkészítésére — nagyobb gonddal egytől egyig ki lehetne javítani.

SZOMBATHY Bálint